

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
полковник поліції

Андрій ФОМЕНКО

_____ 2021

ВИСНОВОК

**Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
щодо дисертації Бублик Надії Сергіївни на тему «Процесуальний статус
особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність», поданої на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
від 30.11.2018 року, протокол № 3**

ВИТЯГ

**з протоколу засідання фахового семінару кафедри кримінального
процесу від 29 січня 2021 року**

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Боняк В.О., доктор юридичних наук,
доцент Дараган В.В., доктор юридичних наук, доцент Кириченко О.В.,
доктор юридичних наук, професор Пиріг І.В., доктор юридичних наук,
професор Чаплинський К.О., кандидат юридичних наук, с.н.с. Березняк В.С.,
кандидат юридичних наук, доцент Єфімов В.В., кандидат юридичних наук,
доцент Єфімов М.М., кандидат юридичних наук, доцент Павлова Н.В.,
кандидат юридичних наук, доцент Плетенець В.М., кандидат юридичних
наук, доцент Рогальська В.В., кандидат юридичних наук, доцент
Санакоев Д.Б., кандидат юридичних наук, доцент Солдатенко О.А., кандидат
юридичних наук, доцент Черняк Н.П., кандидат юридичних наук, доцент
Христов О.Л., кандидат юридичних наук Бойко О.П., кандидат юридичних
наук Литвинов В.В., кандидат юридичних наук Макашов А.О., Бублик Н.С.,
Первій В.Ю.

З присутніх – 4 доктора юридичних наук та 13 кандидатів юридичних
наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження Бублик Н.С. на тему:

«Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувачки ступеня доктора філософії Бублик Н.С. на тему: «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію та методику, охарактеризувала об'єкт та предмет дослідження, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичну значущість роботи та зазначила про впровадження результатів дослідження.

Здобувачка зауважила, що відповідно до ч. 5 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Зокрема, у ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – КЗПЛ) передбачено мінімальні права особи, яка обвинувачена у вчиненні кримінального правопорушення.

Термін «обвинувачений», який вжито у ст. 6 КЗПЛ тлумачиться ЄСПЛ автономно від значення, в якому вживається цей термін у національному (у тому числі українському) законодавстві. Під терміном «обвинувачений» ЄСПЛ розуміє офіційне повідомлення особи компетентним органом державної влади про наявність припущень, що ця особа вчинила кримінально каране правопорушення (рішення у справі *Deweer v. Belgium*). Зазначене тлумачення охоплює собою осіб, щодо яких здійснюється обвинувальна діяльність до набуття нею процесуального статусу підозрюваного, обвинуваченого. Водночас, незважаючи на те, що КЗПЛ є частиною кримінального процесуального законодавства України, сам факт проведення певних дій, в ході яких особі буде фактично повідомлено, що вона можливо вчинила кримінально каране діяння, не надає їй статусу підозрюваного до того, як їй буде офіційно повідомлено про підозру, а відтак і не надає можливості користуватися правами підозрюваного (окрім тих, які передбачені в ст. 6 КЗПЛ для обвинуваченого (в розумінні ЄСПЛ)).

Вищезазначене обумовило необхідність дослідити процесуальні статуси сторони захисту не відокремлено одне від одного, а комплексно – як особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність. Таке формулювання може охоплювати й тих осіб, щодо яких обвинувальна діяльність здійснюється до повідомлення про підозру.

Структура та обсяг дисертації зумовлена метою і логікою дослідження та складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох

розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

По завершенню доповіді Бублик Н.С. присутніми були поставлені такі **запитання:**

Павлова Н.В.: Як Ви ставитеся до можливості оскарження повідомлення про підозру до слідчого судді?

Відповідь: На нашу думку процедура оскарження повідомлення про підозру наділяє суд невластивими йому функціями обвинувачення, вирішувати наявність або відсутність підстав для повідомлення про підозру.

Ця процедура є неконкретизованою, оскільки не визначено, що саме є предметом судового контролю: достатність доказів для підозри чи дотримання процедури повідомлення про підозру? Крім того, неможливість оскарження повідомлення про підозру упродовж одного місяця з моменту повідомлення про підозру є додатковим фактором, чому для сторони обвинувачення вигідно затягувати з повідомленням про підозру майже до завершення досудового розслідування.

Плетенець В.М.: Чи розглядали Ви питання розширення переліку санкцій, які можуть застосовуватися до підозрюваного, обвинуваченого?

Відповідь: Ми вважаємо, що наявних форм та підстав відповідальності санкцій, в цілому, є достатнім. Ми приділили увагу питанню ефективності накладення санкцій. Зокрема, піднято питання про потребу запровадження процедури перевірки законності походження грошових коштів, які можуть бути внесені в якості застави. Оскільки ризик втратити легальні кошти є більшим стримуючим фактором, ніж ризик втратити грошові кошти, які отримані в результаті злочинної діяльності. Це сприймається як витрата, яка може мотивувати продовжувати злочинну діяльність щоб компенсувати витрати на внесення застави та її можливе стягнення в дохід держави.

Єфімов В.В.: Чи використовували Ви досвід процедур з інших галузей законодавства у роботі?

Відповідь: Так, нами був використаний досвід адміністративного, господарського та цивільного судочинства щодо здійснення виклику та належного підтвердження отримання повістки. Ці галузі законодавства є набагато гнучкішими у питанні підтвердження належного направлення виклику. Ми запропонували, щоб надіслання повістки за відомим місцем проживання чи перебування вважалось належним здійсненням виклику. Водночас, притягнення до відповідальності за неявку на виклик пропонуємо застосовувати лише у разі попереднього вручення виклику особисто викликаній особі.

Єфімов М.М.: Як Ви відноситеся до того, щоб законодавчо закріпити положення в КПК України про допустимість після допиту особи в якості свідка в подальшому здійснити повідомлення даному свідкові про підозру?

Відповідь: На нашу думку, особливості пізнавальної діяльності слідчого та прокурора не завжди дозволяють на початкових етапах

розслідування кримінального провадження бути достатньо обізнаним про коло осіб, які могли вчинити кримінальне правопорушення. Тому з'ясування обставин події відбувається шляхом допиту осіб, щодо яких немає достатніх підстав для обґрунтованої підозри. Однак в подальшому можуть бути отримані додаткові докази, які дадуть підстави для обґрунтованої підозри особи, яка попередньо була допитана як свідок.

На нашу думку достатньою буде відсутність заборони повідомляти про підозру особі, яка раніше була допитана в якості свідка. При цьому свідок також має право знати, у зв'язку з чим його допитують, користуватися послугами адвоката та відмовитися давати показання щодо себе. Тому основоположними правами сторони захисту свідок також наділений.

Санакосв Д.Б.: У Вашій роботі під терміном «особа, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» охоплено не тільки обвинуваченого, але й таких учасників кримінального провадження, як підозрюваний та інші особи, щодо яких обвинувальна діяльність здійснюється до повідомлення про підозру. Чи пропонуєте Ви замість цих декількох статусів ввести єдиний статус – обвинуваченого?

Відповідь: Наша позиція полягає в тому, що визначальним є права особи та їх гарантії, а не назва процесуального статусу. Наприклад, за КПК України 1960 року під час досудового розслідування існував процесуальний статус обвинуваченого. Більше того, процесуальний статус підозрюваного був введений лише в 1984 році. Пізніше, в КПК України 2012 року зміна процесуального статусу підозрюваного на обвинуваченого відбувається при направленні до суду обвинувального акту. Однак проблема затягування із наданням процесуального статусу не тільки не зникла з прийняттям КПК України 2012 року, але й частково погіршилася, оскільки повідомлення про підозру підмінило собою притягнення як обвинуваченого за старим КПК України, але лишився такий собі «вакуум» на місці процесуального статусу «підозрюваного» за КПК України 1960 року, коли такий статус надавали особі до моменту зібрання достатніх доказів для обвинувачення. Тому, на нашу думку, всі ці моделі мають підстави існувати. Однак визначальним є не назва, а його зміст.

Використовуючи у нашій роботі термін обвинувальна діяльність, ми не прагнули дискредитувати термін «підозрюваний». Посилаючись на практику Європейського суду з прав людини, ми вживали термін «обвинувальна діяльність», як узагальнюючу основу для багатьох процесуальних статусів, носії яких потребують схожих прав та гарантій. Це дозволило нам узагальнено підійти до вирішення поставлених задач та, сподіваюсь, отримати науково обґрунтовані висновки.

Дараган В.В.: Які саме положення до законодавства України Ви пропонуєте впровадити щодо процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність?

Відповідь: Для удосконалення законодавства щодо процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність ми

пропонуємо внести до КПК України зміни, згідно з якими гарантії отримання стороною захисту вищезазначених процесуальних документів мають бути збережені, але їх вручення не повинно бути тим фактом, від якого залежить подальший перебіг кримінального провадження.

Варто змінити процесуальний порядок набуття особою статусу підозрюваного. Набуття особою статусу підозрюваного доцільно пов'язати з винесенням постанови про притягнення як підозрюваного. Так само слід передбачити обов'язок подання до суду додаткового примірника клопотання про застосування відповідного заходу забезпечення кримінального провадження, який би міг бути наданий стороні захисту, якщо це клопотання не було надано стороною обвинувачення до подання клопотання слідчому судді. Також важливо передбачити поряд із розпискою про отримання обвинувального акту можливість складання інших документів, в яких би фіксувалася відмова підозрюваного від його отримання.

Також має бути конкретизований передбачений ч. 3 ст. 93 КПК України процесуальний порядок збирання стороною захисту доказів. Доцільно встановити можливість витребовування відомостей за письмовим зверненням (за винятком відомостей, що містять охоронювану законом таємницю, які витребовуються в порядку, передбаченому для тимчасового доступу до речей і документів).

З метою врегулювання зазначених ситуацій потрібно внести зміни до ст.ст. 42, 93, 150, 155, 178, 184, 214, 219, 277, 278, 279, 280, 283, 294, 295, 295-1, 298-4, 301, 303, 307, 309, 469, 481, 598 КПК України, ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 31 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад», ст.ст. 49, 84 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законів.

Чаплинський К.О.: Одним з критеріїв класифікації прав особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, Ви вважаєте можливість делегування цього права іншій особі. За яким критерієм Ви визначали права, які можуть бути реалізовані тільки особисто, а які можуть бути делеговані?

Відповідь: Закон дійсно не містить визначення прав, які можуть бути реалізовані тільки особисто, а також не містить критеріїв такого розмежування. В основу такого розподілу нами було покладено важливість реалізації права, зокрема самому визначати стратегію захисту, наприклад, давати чи не давати показання. Також було враховано наявність або відсутності можливості змінити наслідки неналежного використання права захисником під час подальшого провадження або при перегляді судових рішень.

Після відповідей на запитання головуючим був зачитаний офіційно завірений позитивний висновок про наукову зрілість здобувача, наданий науковим керівником доктором юридичних наук, професором, Лобойко Леонідом Миколайовичем, який у зв'язку з поважними причинами був відсутній на фаховому семінарі.

Дисертація Бублик Н.С. на тему: «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» є самостійною науковою

працею, а тому свідчить про особистий внесок здобувачки у науку. Дослідження характеризується єдністю змісту, логічною послідовністю викладення матеріалу та одержаних результатів. Останні є науково обґрунтованими. Більшість із них одержані уперше.

Достовірність досягнутих результатів забезпечена тим, що авторка дисертації опрацювала достатню кількість джерел теоретичної літератури; використала матеріали діяльності органів досудового розслідування та суду.

Бублик Н.С. провела комплексний науковий аналіз теоретичних засад, нормативно-правового регулювання процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

В дисертації висвітлено поняття та генезу процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, розкрито поняття обвинувальної діяльності, здійснюваної щодо особи, проаналізовано предмет та функціональне призначення процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, досліджено права, обов'язки, відповідальність та процесуальні гарантії особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, на підставі чого надано науково обґрунтовані пропозиції щодо напрямків вдосконалення процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Він вважає, що науковий рівень дисертаційного дослідження, проведеного Бублик Н.С. є досить високим. У дисертації розв'язана конкретна наукова задача, а саме: уперше у теорії кримінального процесу України комплексно досліджено процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Вирішення цієї задачі є важливим як для теорії, так і для практики кримінального провадження.

На підставі одержаних наукових результатів авторка дисертації сформулювала обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства, котрі уже використовуються у законодавчій діяльності, зокрема під час удосконалення статей чинного Кримінального процесуального кодексу України.

Наукові висновки, отримані у дисертації, впроваджені в освітній процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, практичну діяльність, а також використовуються при підготовці та підвищенні кваліфікації слідчих та дізнавачів про що свідчать відповідні акти впровадження.

Дисертантка під час написання роботи проявила здатність до здійснення самостійного наукового пошуку. Під час написання дисертації проявляла активність і наполегливість. Бублик Н.С. здатна здійснювати у майбутньому наукові дослідження.

Бублик Н.С. повністю виконала освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», а також достроково виконала індивідуальний план ад'юнкта кафедри кримінального процесу по виконанню освітньо-наукової програми на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (спеціалізація 12.00.09 –

кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність).

Таким чином, дисертаційна робота Бублик Н.С. на тему: «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» являє собою закінчену науково-дослідну роботу, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Робота містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі кримінального процесуального права, що в сукупності сприяють розв'язанню конкретних наукових задач, які мають істотне значення для науки, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», основним вимогам до дисертацій і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, професор Пиріг І.В. відзначив високий рівень наукового дослідження Бублик Н.С., вказавши, що актуальність обраної теми «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» не викликає сумнівів. Проблема, що досліджена здобувачкою, надзвичайно складна. Це зумовлюється тим, що процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, було видозмінено з прийняттям КПК України в 2012 році. В той же час, залишається спірними багато питань стосовно нього. Зокрема, Н.С. Бублик зазначає, що вирішення питання про повідомлення про підозру віднесено до сфери повноважень сторони обвинувачення. Характерною особливістю вітчизняного кримінального провадження є «затягування» з повідомленням про підозру, внаслідок чого особа, яка фактично є «запідозреною» у загальнолексичному значенні цього слова, певну частину кримінального провадження позбавлена можливості користування процесуальними правами сторони захисту, хоча у кримінальному провадженні проводяться дії, метою яких є перевірка можливої причетності такої особи до вчинення кримінального правопорушення.

Обрана дисертанткою тема дослідження є актуальною як для теорії кримінального процесу, так і для практики діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду.

Дисертанткою досить вдало сформульовано об'єкт і предмет дисертаційного дослідження. Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується правильним вибором і комплексним застосуванням сучасних методів наукового дослідження. Достовірність наукових положень визначається нормативно-правовою, інформаційною основами та теоретичною базою.

Метою дисертаційного дослідження є отримання нових науково-обґрунтованих результатів стосовно процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, а також внесення на підставі результатів дослідження пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства у даній сфері.

В процесі дослідження дисертантка, для досягнення поставленої мети, з урахуванням об'єкта і предмета дослідження, використала у роботі загальнонаукові та спеціальні методи, які є засобами наукового пошуку. Їх застосування було обумовлено системним підходом, що дозволяє реалізувати докладний розгляд процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Результати дисертаційного дослідження Н.С. Бублик є аргументованими та переконливими, вони отримані завдяки широкому використанню наукових джерел, емпіричного матеріалу та вмілому використанню різноманітних методів наукового дослідження.

Дисертантка висунула вірні гіпотези, сумлінно їх перевірила та зробила слушні висновки, спрямував дослідження на розробку наукової концепції.

Достовірність й обґрунтованість наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, забезпечується вдалою і продуманою структурою наукової розробки, логікою викладення матеріалу, потужним масивом емпіричної та джерельної бази.

Структура дисертації є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до вирішення проблем процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, у своїй більшості є переконливими. При їх обґрунтуванні використано емпіричні матеріали, а також правові та наукові джерела. Висновки до розділів та загальні висновки дисертації відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок. Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Вивчення змісту дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок про наявність елементів наукової новизни. Найбільш важливими теоретичними положеннями, на нашу думку, є наступні.

Так, запропоновано поняття «особа, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» визначено як полістатусне, яке охоплює собою як носіїв формальних процесуальних статусів підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, так і інших учасників кримінального провадження, щодо яких проводяться процесуальні дії, метою яких є перевірка версії про причетність такої особи до вчинення кримінального правопорушення.

Також було класифіковано права особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, за такими критеріями: 1) сфера інтересу у кримінальному провадженні, який задовольняється під час реалізації прав; 2) можливість делегування особою процесуальних прав захисникам, представникам; 3) можливість обмеження відповідного права у законний спосіб; 4) можливості відмови від користування процесуальним правом.

Авторкою класифіковано відповідальність особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, на: 1) майнові санкції; 2) застосування

більш суворих заходів процесуального примусу; 3) застосування прямого (фізичного) примусу замість непрямого примусу (переконання).

Дисертантка напрацювала самостійні наукові узагальнення та висновки, які виносить на захист. Разом із збагаченням теорії кримінального процесу вони мають суттєве теоретичне та практичне значення.

Основні положення і висновки дисертації викладені в 13 наукових публікаціях, з яких 4 статі у фахових наукових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук та 1 стаття у фаховому виданні Європейського Союзу, а також 8 тез доповідей – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій і круглих столів.

Все це дозволяє позитивно оцінити рецензовану наукову працю, відзначити її новизну, самостійність виконання, належний теоретичний рівень.

Разом із тим, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Н.С. Бублик, слід відзначити в ній й деякі спірні, дискусійні положення, які можуть стати підґрунтям для наукової дискусії:

Так, у підрозділі 2.1. «Обов'язки особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» авторка пропонує надати повноваження слідчому та прокурору приймати рішення про застосування до підозрюваного запобіжних заходів особистого зобов'язання та особистої поруки. Дисертантка мотивує це тим, що слідчий суддя має здійснювати судовий контроль за дотриманням саме конституційних прав підозрюваного. Погоджуючись з такою мотивацією, рецензент вважає що необхідно зазначити, що окремі обов'язки, які можуть бути покладені на підозрюваного при застосуванні запобіжного заходу особисте зобов'язання, досить істотно обмежують права підозрюваного. Це утримання від спілкування з певною особою (п. 4 ч. 5 ст. 194 КПК України), заборона відвідувати визначені місця (п. 5 ч. 5 ст. 194 КПК України), носіння електронного засобу контролю (п. 9 ч. 5 ст. 194 КПК України) тощо. Тому в роботі доцільно було навести додаткові аргументи на користь наділення слідчого та прокурора правом застосовувати весь перелік обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 195 КПК України.

Ми вважаємо, що робота значно б виграла у плані практичної складової, якщо більш докладно було досліджено міжнародний досвід процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Ми не зовсім погоджуємось з тезою дисертантки, зазначеної на с. 66: «Виходячи з того, що ми розглядаємо «обвинувальну діяльність» як доказову діяльність, а виходячи зі змісту ст. 93 КПК України збирання доказів здійснюється шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та інших дій, вважаємо, що здійснення обвинувальної діяльності розпочинається після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань». Відповідно ст. 84 КПК «доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для

кримінального провадження та підлягають доказуванню». У разі відсутності особи, щодо якої проводиться обвинувальна діяльність, отримана інформація не може мати обвинувальний характер. Наша думка підтверджується результатами опитування слідчих.

Водночас, висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та істотно не зменшують її теоретичного та практичного рівня, а лише слугують підґрунтям для проведення подальший досліджень з цієї тематики.

Таким чином, дисертація Бублик Надії Сергіївни «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» є самостійним, завершеним дослідженням, в якому отримано нові науково-обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для кримінального процесу, криміналістики та практичної діяльності органів досудового розслідування, пройшла належну апробацію та відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Черняк Н.П. відзначила достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Бублик Н.С. виконаного на актуальну тему, істотне теоретичне та прикладне значення наданих дисертанткою висновків і пропозицій.

Актуальність теми дисертаційного дослідження Бублик Н.С. на тему: «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» не викликає сумнівів, достатньо повно обґрунтована автором у вступі дисертаційного дослідження та пов'язана з тим, що розбудова України як європейської держави вимагає від усіх інституцій певного реформування та удосконалення своєї діяльності. Зокрема, система правоохоронних та судових органів також має свої недоліки у функціонуванні. Важливим аспектом процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, є зобов'язання сторони обвинувачення вручати повідомлення про підозру, обвинувальний акт, копію клопотання про продовження строку досудового розслідування, копію клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. При тому, що отримання цих процесуальних документів є гарантією належного здійснення особою права на захист або здатне забезпечити дійсно змагальний розгляд відповідних клопотань за активної участі сторони захисту, законодавство не містить ефективного алгоритму дій сторони обвинувачення у випадку ухилення сторони захисту від отримання цих процесуальних

документів. При цьому таке ухилення є процесуально вигідним стороні захисту, оскільки в подальшому дозволить ставити питання про невиконання вимоги про вручення процесуального документу.

Ознайомлення з дисертацією дає підстави стверджувати, що наукова праця містить необхідні для такого дослідження компоненти – критичний аналіз досягнень більшості попередніх дослідників цієї та суміжних проблем, увагу до зарубіжного досвіду, належну апробацію результатів наукового дослідження.

Науковий апарат рецензованої дисертації є достатньо високим, матеріал викладений чітко, доступно та юридично грамотно. Позиції, які відстоює авторка, ґрунтуються на наявних досягненнях науки кримінального процесу та криміналістики, положеннях суміжних дисциплін. Свої думки, висновки, пропозиції авторка підтверджує фактами, критичним аналізом чинного кримінального процесуального законодавства України, вже висловленими в юридичній літературі позиціями учених з відповідного приводу.

Методологія дисертаційного дослідження вибрана вірно. Обрані авторкою методи дослідження надали їй методологічної цілісності та послідовності як самого змісту роботи так і власних висновків, зумовили ряд положень винесених на захист.

Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України. Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають під час здійснення обвинувальної діяльності щодо особи в кримінальному провадженні. Предметом дослідження є процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості й достовірності, що забезпечується досить вдалою й продуманою структурою наукової розробки, логікою викладення матеріалу, потужним масивом законодавчої, емпіричної та джерельної бази. В цілому, структура дисертації є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до вирішення проблем процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

В дисертаційному дослідженні вперше після прийняття Кримінального процесуального кодексу України та з урахуванням орієнтації національного судочинства на європейські стандарти комплексно й цілісно розглянуто основні питання правового статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність в кримінальному процесі. На нашу думку, найбільш вагомими теоретичними й практичними положеннями дисертації є:

Визначено процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, як сукупність підстав, порядку набуття процесуального статусу, процесуальних прав, обов'язків, відповідальності особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, правових гарантій процесуального статусу.

Позитивним є те, що дисертанткою надано пропозиції щодо

врегулювання процесуального статусу особи, щодо якої обвинувальна діяльність здійснюється до повідомлення про підозру, уточненням, що спроби нормативно зобов'язати сторону обвинувачення повідомляти про підозру є неефективними. Раціонально наділити учасника кримінального провадження, щодо якого здійснюється процесуальна дія (незалежно від повідомлено його про підозру), правами та гарантіями, необхідними для захисту від підозри та захисту інших обмежуваних соціально-економічних прав.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і рекомендації впроваджені та використовуються у законодавчій діяльності, науковій діяльності, освітньому процесі та практичній діяльності. Дисертаційне дослідження Н. С. Бублик має теоретико-прикладний характер, тому його значення може бути виявлене як у сфері подальших наукових досліджень, так і правоохоронній практиці.

Теоретичне опрацювання зазначених вище питань, отримані авторкою під час дослідження результати та винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне дисертаційне дослідження, що вносить елементи новизни та поглиблює теорію кримінального процесу, в цілому мають суттєве значення як для подальшого нормотворення, так і в практичній діяльності правоохоронних органів.

Разом із тим у дисертації, як і в кожному самостійному дослідженні, є спірні положення, які потребують додаткового уточнення та є дискусійними на сьогодні у науці кримінального процесу, а саме:

Позитивно оцінюючи значимість дисертаційного дослідження, його наукову новизну та можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертантки для вдосконалення чинного законодавства України у дисертації, як і в кожному самостійному дослідженні, є спірні положення, які потребують додаткового уточнення та є дискусійними на сьогодні у науці кримінального процесу, а саме: потребує додаткової аргументації висловлена авторкою концепція порядку набуття процесуального статусу підозрюваного. Так, наприклад, на стор. 27 дисертаційного дослідження зазначається, що таке набуття, будучи наслідком відповідного процесуального рішення сторони обвинувачення, має оформлюватися постановою про притягнення як підозрюваного, з моменту підписання та погодження якої особа набуває процесуального статусу підозрюваного, але з одночасним її направленням за відомими місцезнаходженням підозрюваного та до регіонального центру з надання безоплатної правової допомоги.

Досліджуючи права підозрюваного, обвинуваченого, авторка не оминула увагою і право на захист. Одним з елементів права на захист є право користуватися правовою допомогою. За чинним кримінальним процесуальним законодавством бути захисником може лише особа, яка є адвокатом. При цьому аналогічне положення Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року було визнано неконституційним відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним

зверненням Солдатова Г.І. від 16 листопада 2000 року № 13-рп/2000. Водночас, у рецензованій роботі не було досліджено питання участі як захисників не тільки адвокатів, але й інших фахівців у галузі права.

Втім, висловлені зауваження мають дискусійний, уточнюючий і не принциповий характер, у своїй сукупності вони не впливають на загальну позитивну оцінку представленої дисертації, яка є завершеним науковим дослідженням, де вирішується низка проблемних питань стосовно процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Отже, вищезазначене дозволяє зробити висновок, що подане на рецензування дисертаційне дослідження Бублик Надії Сергіївни за темою «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» є завершеною науковою працею, підготовлене на достатньому рівні викладення матеріалу, зміст якого відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, доцент Дараган В.В. вказав на актуальність теми, на високий рівень роботи і зазначив, що зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань, самостійністю і цілісністю проведеного дослідження, що дозволило досягти поставленої мети, виконати дослідницькі задачі і повністю розкрити тему дослідження. Дисертаційне дослідження Бублик Н.С. «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» підготовлено на достатньому науковому та методологічному рівні і може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Чаплинський К.О. вказав, що аналіз дисертації Бублик Н.С. дозволяє зробити висновок про ґрунтовну теоретичну підготовку авторки, а також про розуміння нею практичних проблем, котрі виникають у правозастосовчій діяльності дізнавача, слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. Дисертація являє собою цілісну і завершену роботу, актуальність наукового дослідження не викликає сумнівів і заперечень. Дисертаційне дослідження Бублик Н.С. «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» виконано на належному науковому рівні, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого виду та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Рогальська В.В. акцентувала увагу на актуальності та змістовності роботи. Відзначила її теоретичну, соціальну значущість та практичну спрямованість. Як підсумок зазначила, що дисертація Бублик Н.С. «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» підготовлена на достатньо високому

освітньо-науковому рівні, заслуговує позитивної оцінки та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Санаков Д.Б. відзначив, що робота є унікальною, досить змістовною та глибокою. В роботі висвітлюються актуальні проблеми, котрі направлені на ефективне досягнення завдань кримінального провадження. Надаються конкретні пропозиції та рекомендації щодо удосконалення законодавства. Отже, дисертація Бублик Н.С. «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» підготовлена на достатньому науковому та методологічному рівні і в цілому заслуговує позитивної оцінки, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Боняк В.О. вказала що аналіз дисертації Бублик Н.С. дозволяє зробити висновок про ґрунтовну теоретичну підготовку авторки, а також про розуміння нею практичних проблем, котрі пов'язані з діяльністю слідчих, дізнавачів, прокурорів під час визначення процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність. Дисертація являє собою цілісну і завершену роботу, актуальність наукового дослідження не викликає сумнівів і заперечень. Дисертаційне дослідження Бублик Н.С. на тему «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» виконано на належному науковому рівні, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого виду та може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

На основні результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати такий

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бублик Надії Сергіївни «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відповідно до ч. 2 ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Однією з найважливіших сфер захисту прав людини є кримінальне провадження, а найбільших обмежень у кримінальному провадженні зазнає особа, яка притягається до кримінальної відповідальності. При тому, що перелік процесуальних прав особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, не можна вважати повною мірою достатнім, цими правами особа може користуватися повністю лише після повідомлення їй про підозру

у вчиненні кримінального правопорушення.

Вирішення питання про повідомлення про підозру віднесено до сфери повноважень сторони обвинувачення. Характерною особливістю вітчизняного кримінального провадження є «затягування» з повідомленням про підозру, внаслідок чого особа, яка фактично є «запідозреною» у загальнолексичному значенні цього слова, певну частину кримінального провадження позбавлена можливості користування процесуальними правами сторони захисту, хоча у кримінальному провадженні здійснюються дії, метою яких є перевірка можливої причетності такої особи до вчинення кримінального правопорушення.

Термін «обвинувачений», який вжито у ст. 6 КЗПЛ, тлумачиться ЄСПЛ автономно від значення, в якому вживається цей термін у національному (у тому числі українському) законодавстві. Під терміном «обвинувачений» ЄСПЛ розуміє офіційне повідомлення особи компетентним органом державної влади про наявність припущень, що ця особа вчинила кримінально каране правопорушення (рішення у справі «Deweer v. Belgium»). Зазначене тлумачення охоплює собою осіб, щодо яких здійснюється обвинувальна діяльність до набуття нею процесуального статусу підозрюваного, обвинуваченого. Водночас, незважаючи на те що КЗПЛ є частиною кримінального процесуального законодавства України, сам факт проведення певних дій, в ході яких особі буде фактично повідомлено, що вона, можливо, вчинила кримінально каране діяння, не надає їй статусу підозрюваного до того, як їй буде офіційно повідомлено про підозру, а отже, не надає можливості користуватися правами підозрюваного (окрім тих, які передбачені в ст. 6 КЗПЛ для обвинуваченого (в розумінні ЄСПЛ)).

Вищезазначене обумовило необхідність дослідити процесуальні статуси сторони захисту не відокремлено одне від одного, а комплексно — як особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність. Таке формулювання може охоплювати й тих осіб, щодо яких обвинувальна діяльність здійснюється до повідомлення про підозру.

Іншим аспектом процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, є зобов'язання сторони обвинувачення вручати повідомлення про підозру, обвинувальний акт, копію клопотання про продовження строку досудового розслідування, копію клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. При тому, що отримання цих процесуальних документів є гарантією належного здійснення особою права на захист або здатне забезпечити дійсно змагальний розгляд відповідних клопотань за активної участі сторони захисту, законодавство не містить ефективного алгоритму дій сторони обвинувачення у разі ухилення сторони захисту від отримання цих процесуальних документів. При цьому таке ухилення є процесуально вигідним стороні захисту, оскільки в подальшому дозволить ставити питання про невиконання вимоги про вручення процесуального документа.

Отже, законодавча регламентація процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, містить низку суттєвих прогалин,

які негативно позначаються на діяльності як сторони захисту, так і сторони обвинувачення.

Теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять праці українських і зарубіжних учених з теорії права, кримінального та кримінального процесуального права, криміналістики, судової психіатрії. Зокрема, це праці О. К. Аверченка, Ю. П. Аленіна, О. А. Банчука, О. В. Батюка, В. І. Галагана, Н. В. Глинської, І. В. Гловюк, В. О. Гринюка, В. В. Дарагана, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, М. І. Леоненка, Л. М. Лобойка, Т. О. Лоскутова, О. С. Мазур, В. І. Манукяна, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, І. В. Пирога, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка, О. В. Расторгуєва, В. В. Рогальської, Д. О. Савицького, Д. В. Сімоновича, О. С. Старенького, С. М. Стахівського, М. С. Строговича, В. М. Тertiшника, В. М. Трофименка, А. Р. Туманянц, Л. Д. Удалової, Ф. Н. Фаткулліна, Н. П. Черняк, К. С. Четвертака, О. Г. Шило, М. Є. Шумила та ін.

Процесуальні статуси підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого розглядались у наукових працях Ю. П. Аленіна, С. А. Альперта, Є. М. Блажівського, В. Д. Бринцева, В. Г. Гончаренка, В. О. Гринюка, Ю. М. Грошевого, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, Є. Г. Коваленка, Л. М. Лобойка, О. С. Мазур, М. М. Михеєнка, М. А. Погорецького, Л. Д. Удалової, О. Г. Шило, М. Є. Шумила та інших учених.

Та попри значну увагу дослідників до зазначеної теми, низка її важливих теоретичних та практичних аспектів залишаються поза межами досліджень. Одні теорії мають дискусійний характер, інші прогресивні думки потребують більш наукового обґрунтування, а деякі – підтвердження емпіричними даними. Дисертаційні роботи О. В. Батюка «Правовий статус обвинуваченого на досудовому слідстві» (2007 р.), М. Я. Никоненко «Кримінально-процесуальні гарантії прав і законних інтересів особи, яка підозрюється у вчиненні злочину» (2007 р.), Н. П. Черняк «Забезпечення права обвинуваченого на захист у системі кримінального судочинства» (2008 р.), О. В. Фараон «Повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення» (2016 р.), В. О. Гринюк «Функція обвинувачення в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та практичні проблеми реалізації» (2017 р.), Т. В. Волошанівської «Засада забезпечення права на захист у кримінальному провадженні в контексті європейських стандартів справедливого судового розгляду» (2019 р.) роблять певний внесок у розробленість питання обвинувальної діяльності та процесуального статусу особи, щодо якої вона здійснюється. Втім комплексного дослідження процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, яке б охоплювало не лише осіб, котрі набули формально визначеного процесуального статусу підозрюваного, обвинуваченого, але й осіб, стосовно яких обвинувальна діяльність здійснюється без повідомлення про підозру, не проводилося.

Праці цих науковців стали теоретико-методологічним підґрунтям для цього дисертаційного дослідження. Однак питання процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, комплексно не розглядались, а в існуючих наукових працях ще не знайшли належного відображення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Роботу виконано на кафедрі кримінального процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ відповідно до: Пріоритетних напрямків розвитку правової науки на 2016-2020 рр., що були визначені у Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки (затверджена загальними зборами Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.); Переліком Основних напрямів наукових досліджень Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2015-2020 рр. (рішення Вченої ради ДДУВС від 12.02.2015 р., протокол № 6); Тематики наукових досліднь і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (затверджених наказом МВС України від 11.06.2020 №454, п.14 «Підвищення ефективності досудового розслідування»); планів науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2020 і 2021 р. та у межах загальноуніверситетської наукової теми «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення протидії злочинності в Україні» (реєстраційний номер 0118U100431).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ 30 листопада 2018 р. (протокол № 3) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень НАПрН України (п. 897, 2018 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є отримання нових науково обґрунтованих результатів стосовно процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, а також внесення на підставі результатів дослідження пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства у даній сфері.

У зв'язку з цим робота зорієнтована на вирішення таких основних завдань:

- розкрити поняття та генезу процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність;
- надати визначення поняття обвинувальної діяльності, здійснюваної щодо особи;
- визначити предмет та функціональне призначення процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність;
- опрацювати та класифікувати права особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність;
- визначити обов'язки особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність;
- охарактеризувати відповідальність особи, щодо якої здійснюється

обвинувальна діяльність;

– з'ясувати поняття та різновиди правових гарантій процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність;

– запропонувати напрямки вдосконалення процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають під час здійснення обвинувальної діяльності щодо особи в кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність.

Методи дослідження. Методом побудови наукового дослідження та викладення у роботі є діалектика як головний спосіб осягнення дійсності, побудови та обґрунтування теоретичного знання з одночасним використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Методи дослідження визначено специфікою роботи, її метою та завданнями, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження.

Формально-логічні методи застосовано під час формулювання понять «обвинувачення», «обвинувальна діяльність», «процесуальний статус», гарантії процесуального статусу» (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1). Порівняльно-правовий метод дослідження використано для правового аналізу норм стосовно змісту обвинувачення в національному законодавстві та практиці Європейського суду з прав людини (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3). За допомогою статистично-соціологічного методу отримано емпіричні дані (опитування практичних працівників – адвокатів, працівників органів досудового розслідування та прокуратури) та проаналізовано дані офіційної статистики (підрозділи 1.1., 1.3). За допомогою структурно-системного методу об'єкт дослідження розглянуто як систему взаємопов'язаних елементів правових норм, якими регламентується правовий статус особи, стосовно якої здійснюється обвинувальна діяльність (1.3, 2.1, 2.2, 2.3). Метод юридичного аналізу застосовано в процесі дослідження відповідних положень кримінального процесуального права (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Юридична герменевтика уможливила інтерпретацію правових норм, осмислення в цілому процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). Метод моделювання сприяв обґрунтуванню пропозицій щодо реформування кримінального процесуального законодавства, яке регулює процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність (підрозділ 3.2).

Емпірична база дисертаційного дослідження репрезентована: результатами вивчення судової практики протягом 2015-2020 рр., а саме матеріалів 127-и кримінальних проваджень, якими займаються слідчі органи та суди міста Києва, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Донецької, Харківської, Житомирської та Хмельницької областей); узагальненими даними опитування практичних працівників (54 адвокатів, 136 слідчих, 100 дізнавачів, 17 суддів, 28 прокурорів) з Дніпропетровської, Запорізької,

Полтавської, Кіровоградської областей. Використано власний практичний досвід дисертантки, набутий під час роботи з 2011 по 2018 роки в слідчих підрозділах ГУ МВС (ГУНП) України в Дніпропетровській області та ГСУ.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в дисертаційному дослідженні вперше після прийняття Кримінального процесуального кодексу України та з урахуванням орієнтації національного судочинства на європейські стандарти комплексно й цілісно розглянуто основні питання правового статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність у кримінальному процесі.

Основні наукові положення, які виносяться на захист:

у перше:

– поняття «особа, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» визначено як полістатусне, яке охоплює собою як носіїв формальних процесуальних статусів «підозрюваний», «обвинувачений», «засуджений», «виправданий», так й інших учасників кримінального провадження, щодо яких здійснюються процесуальні дії, метою яких є перевірка версії про причетність такої особи до вчинення кримінального правопорушення (свідок, який допитується з питань його причетності до вчинення кримінального правопорушення; особа, у житлі чи іншому володінні якої проводиться обшук; особа, яка надає зразки для експертного дослідження; службова особа, якій адресовано запит чи ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів для надання відомостей про її можливу причетність до вчинення кримінального правопорушення);

– наголошено, що хід історичного розвитку нормативного регулювання процесуальних статусів особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, характеризується: 1) поступовим переходом від синонімічного використання термінів «підозрюваний» та «обвинувачений», «підозра» та «обвинувачення» до їх розмежування за рівнем переконаності сторони обвинувачення у причетності особи до вчинення кримінального правопорушення; 2) поступовою деталізацією та формалізацією нормативного регулювання підстав і порядку набуття процесуального статусу підозрюваного та обвинуваченого;

– класифіковано права особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, за такими критеріями: 1) сфера інтересу у кримінальному провадженні, який задовольняється під час реалізації прав; 2) можливість делегування особою процесуальних прав захисникам, 3) можливість обмеження відповідного права у законний спосіб; 4) можливості відмови від користування процесуальним правом;

– класифіковано кримінальну процесуальну відповідальність особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, на: 1) майнові санкції (накладення грошового стягнення, стягнення застави); 2) застосування заходів процесуального примусу (примусовий привід, примусове відібрання біологічних зразків, пошкодження закритих об'єктів під час обшуку); 3) організаційна відповідальність (зміна запобіжного заходу на більш суворий, здійснення кримінального провадження чи окремої його частини

без участі особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність, недопустимість доказів сторони захисту);

удосконалено:

– концепцію порядку набуття процесуального статусу підозрюваного тим, що таке набуття, будучи наслідком відповідного процесуального рішення сторони обвинувачення (дізнавача, слідчого, прокурора), має оформлюватися постановою про притягнення як підозрюваного, з моменту підписання та погодження якої особа набуває процесуального статусу підозрюваного, але з одночасним направленням постанови за відомим місцем можливого знаходження підозрюваного та до регіонального центру з надання безоплатної правової допомоги;

– визначення обвинувачення як «офіційного інформування особи компетентним органом державної влади про наявність припущення, що цією особою вчинено кримінально каране правопорушення» шляхом уточнення, що отримання інформації обвинуваченою особою має здійснюватися або безпосередньо від компетентного органу держави або внаслідок отримання від інших учасників кримінального провадження інформації, розголошення якої не заборонено;

набуло подальшого розвитку:

– пропозиції стосовно врегулювання процесуального статусу особи, щодо якої обвинувальна діяльність здійснюється до повідомлення про підозру, уточненням, що спроби нормативно зобов'язати сторону обвинувачення повідомляти про підозру є неефективними. Раціонально наділити учасника кримінального провадження, щодо якого здійснюється процесуальна дія (незалежно від повідомлення його про підозру), правами та гарантіями, необхідними для захисту від підозри та захисту інших обмежуваних соціально-економічних прав;

– пропозиції щодо скасування інституту оскарження повідомлення про підозру посиленням на те, що скасування слідчим суддею повідомлення про підозру з підстав неповноти, необґрунтованості чи спростування доказами, що надані стороною захисту, являє собою передчасне вирішення питання про невинуватість особи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені у дисертації положення і рекомендації можуть бути використані та використовуються у:

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства правового статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність (лист Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 29.12.2020 р. № 3773);

– *науково-дослідній діяльності* – для подальших досліджень кримінально-процесуальних проблем кримінального провадження стосовно забезпечення прав і обов'язків особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність (акт впровадження в наукову діяльність Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» від

23.12.2020; акт впровадження в наукову діяльність Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 04.01.2020);

– *освітньому процесі* – для організаційно-методичного та інформаційного забезпечення освітньої діяльності, під час підготовки навчальних посібників, підручників, курсів лекцій, методичного забезпечення навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Складання процесуальних документів при прийнятті процесуальних рішень і проведенні процесуальних дій», «Дізнання» (акт впровадження в освітній процес Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» від 23.12.2020; акт впровадження в освітній процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 04.01.2021);

– *практичній діяльності* – для вивчення судової практики в порядку ст. 44 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (акт впровадження Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 25.01.2021) та для організаційно-методичного й інформаційного забезпечення діяльності органів досудового розслідування під час забезпечення прав і обов'язків особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 24.11.2020; акт впровадження Управління стратегічних розслідувань в Дніпропетровській області від 04.12.2020), а також при проведенні практичних занять у системі службової підготовки, курсах підвищення кваліфікації.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дослідження, його основні висновки, пропозиції й рекомендації оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах: «Право: історія, теорія, практика» (м. Київ, 7-8 грудня 2018 р.), «Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті реформи кримінальної юстиції» (м. Львів, 31 травня 2019 р.), «Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування» (м. Дніпро, 7 червня 2019 р.), «Актуальні питання досудового розслідування» (м. Кривий Ріг, 11 жовтня 2019 р.), «Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави» (м. Харків, 6 грудня 2019 р.), «Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти» (м. Львів, 3-4 жовтня 2020 р.), «Економіка, фінанси, облік і право в умовах глобалізації» (м. Полтава, 30 вересня 2020 р.), «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України» (м. Дніпро, 27 листопада 2020 р.).

Кількість публікацій здобувача за темою дисертації та повнота опублікування результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у 13-и наукових публікаціях, з яких 4 у фахових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні (Словацька Республіка), 8 – у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях і семінарах.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із основної частини (вступ, три розділи, які логічно об'єднані у вісім підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 241 сторінка, з яких основний текст – 165 сторінок. Список використаних джерел налічує 206 найменувань і займає 24 сторінки. Додатки викладено на 34 сторінках.

Кількість публікацій здобувача за темою дисертації та повнота опублікування результатів дослідження:

Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у 13 наукових публікаціях, з яких 4 опубліковано у фахових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні (Словацька Республіка), 8 – у збірниках наукових доповідей оприлюднених на науково-практичних семінарі та конференціях.

Статті в наукових фахових виданнях України:

- Бублик Н. С. Процесуальний статус особи, щодо якої обвинувальна діяльність здійснюється до повідомлення про підозру. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 5. С. 270-274.

- Бублик Н. С. (2019). Вручення письмового повідомлення про підозру особам, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2019 №3 (87). С. 99-109.

- Бублик Н. Класифікація процесуальних прав особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Випуск 3. Том 2. С. 145-151.

- Бублик Н. С. Процесуальний порядок набуття статусу підозрюваного: напрями реформування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. №3. С. 244-250.

Статті у зарубіжних періодичних наукових виданнях:

- Бублик Н. С. Поняття обвинувальної діяльності, здійснюваної щодо особи. *«Visegrad Journal on Human Rights»*. 2019. № 2 Р (2). С. 42-46. (Словацька Республіка).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

- Бублик Н. С. Окремі проблеми реалізації прав особою, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність до повідомлення їй про підозру. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції: Право: історія, теорія, практика* (м. Київ 7-8 грудня 2018 року). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. С. 143-144

- Бублик Н. С. Деякі аспекти визначення поняття обвинувальної діяльності, здійснюваної щодо особи. *Науково-практичний семінар: Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті*

реформи кримінальної юстиції. 31 травня 2019 року. м. Львів. ЛДУВС. С. 116-119.

- Бублик Н. С. До питання про процесуальний статус особи, щодо якої обвинувальна діяльність здійснюється без повідомлення про підозру. *Всеукраїнська науково-практична конференція: Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування.* (м. Дніпро, 07 червня 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 15-18

- Бублик Н. С. Про деякі аспекти набуття процесуального статусу підозрюваного. *Актуальні питання досудового розслідування: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Кривий Ріг, 11 жовтня 2019 року). С. 79-81

- Бублик Н. С. Щодо необхідності впровадження терміну «особа, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» в кримінальне процесуальне законодавство України. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 6 груд. 2019 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Консультат. місія Європейського Союзу. Харків : ХНУВС, 2019. С. 66-67

- Бублик Н. С. До питання набуття статусу підозрюваного в кримінальному провадженні. *Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції.* м. Львів, 3-4 жовтня 2020 року. м. Львів: Львівський науковий форум, 2020. С. 69-70

- Бублик Н. С. Проблемі ситуації набуття процесуального статусу підозрюваного. *Економіка, фінанси, облік і право в умовах глобалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Полтава, 30 вересня 2020 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2020. С. 77-79

- Бублик Н. С. Окремі аспекти визначення процесуального статусу особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність. *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу: матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* (27 лист. 2020 р., м. Дніпро). Дніпро : Видавець Біла К. О., 2021. С. 43-45

Таким чином результати дисертації опубліковано достатньо повно. Дисертаційне дослідження виконано здобувачкою самостійно, з використанням останніх досягнень науки кримінального процесу, всі сформульовані в ньому положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень авторки. Всі наукові праці опубліковано без співавторів.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані у логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Бублик Н.С. і оцінки повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бублик Надії Сергіївни за темою: «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Бублик Надії Сергіївни на тему: «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Бублик Надії Сергіївни за темою: «Процесуальний статус особи, щодо якої здійснюється обвинувальна діяльність» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

05.02.2021

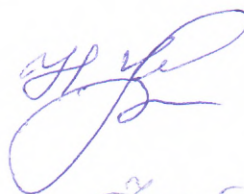
Ігор ПИРІГ

Рецензент:

доцент кафедри кримінального процесу

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

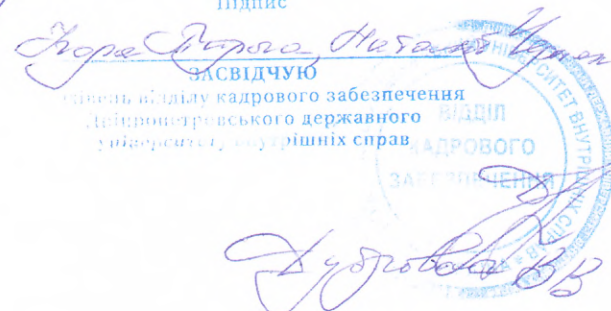
05.02.2021

Наталія ЧЕРНЯК

Підпис

Засвідчую
своєю підписом та печаткою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
кадрового відділу

Засвідчую
своєю підписом та печаткою